

Dünya’da ve Türkiye’de birçok canlı türü maalesef hızla tükeniyor. Aşağıda verilen isimler nesilleri tükenmekte olan hayvan ve bitkilerden sadece bazıları. İnsanlık olarak doğal dengeyi çok büyük bir tehlikeye atıyoruz. Nesilleri tükenmekte olan bu canlıların yok olması demek, sistemde bunlara bağlı olarak yaşamını sürdüren daha birçok bitki ve hayvan türünün de tehlikeye girmesi anlamına geliyor.

Doğal dengeyi bozmamak için her insan elinden gelen gayreti göstermek zorundadır. Bu dünya, bu canlılar bizimle birlikte var. Bu canlıların neslinin tükenmesi aslında bir anlamda insanlığın da tükenmesi demektir.

Türkiyede Nesli Tükenmekte Olan Hayvanlar

Asya aslanı (*Panthera leo persica*)

Kafkas öküzü (*Bison bonasus caucasicus*)

Çita (*Acinonyx jubatus raddei*)

Kelaynak

Akdeniz foku (*Monachus monachus*)

Telli turna (*Anthropoides virgo*)

Ceylan (*Gazella gazella*)

Yırtıcı kuşlar

Dağ horozu

Nesli Tükenen Hayvanlar

* Dinazorlar : Dinazorlar 160 milyon yıl civarında kara hayatına egemen olmuş hayvanlardır.

Yeryüzünde bulunan yaklaşık 1000 dinazor türünün 65 milyon yıl önce çoğu türün nesli tükenmiştir. Dinazorların nasıl yokolduğuna dair birçok iddia gündeme atılmıştır. Bunlardan en kabul göreni Nobel ödüllü fizikçi Luis Alvarez ve oğlu jeolog Walter Alvarez’in ileri sürdükleri “dinazorların sonunun 65 milyon yıl önce yaklaşık 10km çapında bir göktaşının Dünya’ya çarpmasıyla nesillerinin tamamen sona erdiği” fikridir.

* Mamut : 4,5 m boy ve 8 ton ağırlığa kadar varan bu cinsin son üyeleri M.Ö. 1700 yılında yaşamıştır. Bulunan en eski mamut kalıntıları 4 milyon yaşındadır. Mamutların neslinin tükenmesinin nedeni de tam olarak bilinmemekle birlikte, aşırı avlanma ya da buzul çağı sonundaki iklimsel değişimlerin buna neden olabileceği ileri sürülmektedir.

* Moa : Maolar Yeni Zelanda’da yaşamış olan dünyanın en büyük kuş türü olarak kabul edilirler. Nesilleri insanlar tarafından yok edilmiştir.

* Tazmanya Kaplanı veya Tazmanya kurdu : Avustralya’ya özgü büyük bir etçil keselidir. 1930'lara kadar yaşadı. Tazmanya hükümeti ve çiftçilerin desteğiyle sürdürülen avlarla soyu tüketildi.

* Hazar Kaplanı veya Pers Kaplanı (*Panthera tigris virgata*) : Hazar kaplanları yalnız yaşayan hayvanlardır. En batıda Türkiye olmak üzere Hazar denizi etrafında, Kafkasya’da İran, Türkmenistan, Afganistan ve Moğalistan bölgelerinde yaşamaktaydı. En son 1970 yılında Rusya’daki türün son üyesinin ölümüyle yok oldu.

* Anadolu Panteri : Anadolu parsi, Orta Doğu ve Batı Asya’da yaygın olan İran leoparının Anadolu’da yaklaşık 30 yıl öncesine kadar yaşamış olan bir ırkıdır. Anadolu parsi Ege ve Batı Akdeniz, Doğu Akdeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde, daha çok ormanlık ve dağlık alanlarda yaşamıştır. Yaklaşık ömürleri 20 yıldır. Doğal yaşam alanları ve av kaynaklarının azalması parsları insanların yaşadığı yerlere yönlendirmiş ve bu da genellikle vurularak ya da zehirlenerek öldürülmelerine yol açmıştır. Anadolu’da varlığı 1974 yılından bu yana güvenilir şekilde kanıtlanamamıştır. Bundan dolayı en son bireyin 1974’de Beypazarı’nda vurulduğu kabul edilmektedir.

* Anadolu Aslanı : En son 1890 yılında vurulmuştur.

* Anadolu Kaplanı : Son Kaplan 1970 yılında öldürülmüştür.

* Mersin Balığı : Bütün türleri nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır, ve çoğunun hatta (en azından) yöresel olarak nesli çoktan tükenmiştir.

* Çizgili Sırtlanlar : Çizgili sırtlan Afrika kıtasının kuzey yarısında, Asya’nın batısında (Anadolu dahil), Arap Yarımadasında ve Hindistan’da bulunuyordu. Artık nesillerinin tükendiği kabul edilmektedir.

Nesli Tehlikede Olan Bitki Türleri

Beyaz Çiçekli Çakal Nergisi:
Dünyada sadece Türkiye'de Muğla-Fethiye çevrelerinde yetişmektedir.

Göl Soğanı:
Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır.

Konya Gaşağı:
Dünyada sadece Konya'da yetişen bu bitkiyi, koruma çalışmaları sürmektedir.

Mavi Yıldız:
Türkiye'nin kuzeybatısında ve Yunanistan'ın bazı bölgelerinde ender görülen bitki türü, Bern Sözleşmesi'yle koruma altına girmiştir.

Kardelen:
Türkiye'de doğal olarak yetişen 9 türü bulunmaktadır. 2 türü dışında, kardelen soğanlarının doğadan toplanarak ihraç edilmesi yasaklanmıştır.

Çorak Gülü:
Tuz Gölü civarında yetişmektedir.

Yabani Sikkimen:
Yumrulu bitkiler familyasındaki tür, Bern Sözleşmesi ile korunmaktadır.

Yonca:
Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır.

Karadeniz Salkımı:
Soyu, tüm dünyada tehlike altına girmiştir.

Eberin Sarı Çiçeği:
Dünya'da sadece Konya'da Akşehir Gölü çevresinde yetişen bitki türü, Dünya Doğal Hayatı Koruma Konseyi tarafından koruma altına alınmıştır.

Kilyos Peygamber Çiçeği:
Türkiye'de Batı Karadeniz kıyılarında yetişen bitki türü, Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır.

Çan Çiçeği:
Sadece Çoruh Vadisi'nde yetişen türün soyu, tüm Avrupa'da tehlike altına girmiştir.

Çöven:
İç Anadolu'nun tuzlu steplerinde yetişen bitkinin soyu, tüm dünyada tehlike altındadır.

İstanbul Nazendesi:
Dünyada sadece Türkiye'nin kuzeybatısında görülmektedir.

Sığla:
Dünya üzerindeki tek doğal yayılış alanı, Türkiye'nin güneybatısıyla Rodos Adası olan sığla ağacı, Türkiye'de 1348 hektarlık ormanda bulunmaktadır.

Yanar Döner Çiçeği (Sevgi çiçeği):
Halk arasında "gelin düğmesi" olarak da bilinen bitki türü, Türkiye'ye özgü ve sadece Ankara'nın Gölbaşı ilçesinde yetişmekte olup Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır.

Narin Acı Çiğdem:
İstanbul'a özgü küçük çiçekli acı çiğdem türü, denetimsiz kentleşme ve yanlış ağaçlandırma sebebiyle tükenme tehlikesi yaşamaktadır. Bern Sözleşmesi ile koruma altına alınmıştır.